

PĂRINȚII BISERICII ÎNVĂȚĂTORII NOȘTRI

volumul I

DESPRE DUMNEZEU CEL VEȘNIC VIU

EDITURA INSTITUTULUI BIELIC ȘI DE MISIUNE ORTODOXĂ

CUVANT ÎNAINTE

PĂRINȚII BISERICII ÎNVĂȚĂTORII NOȘTRI

Vol. I

DESPRE DUMNEZEU CEL VEȘNIC VIU

Antologie patristică tematică, alcătuită și prezentată de
Diac. Drd. Liviu Petcu

TIPĂRITĂ CU BINECUVÂNTAREA
PREFERICITULUI PĂRINTE

DANIEL

PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE ORTODOXĂ

BUCUREȘTI - 2009

să Se facă fără schimbare în mod neamestecat ceea ce nu era¹⁰⁹⁵ și să rămână propriu ceea ce era și ceea ce S-a făcut.” (Sf. Maxim Mărturisitorul, *Epistole*, Partea întâi, ep. 16, în PSB, vol. 81, pp. 144-145)

„Căci a binevoit să Se facă El însuși sămânța întrupării Sale, ca să Se facă și om cu adevărat și să arate, prin zămislirea fără de sămânță și prin nașterea nestică-aceasta a fost o coborâre (chenoză) de bunăvoie a lui Dumnezeu la oameni pentru bunătaatea Lui. Dar această coborâre de bunăvoie prin trup n-a fost o cădere a Dumnezeirii (din dumnezeire). Căci a rămas ceea ce era, deși S-a făcut ceea ce nu era. Căci era neschimbabil. Și a păstrat ceea ce S-a făcut, rămânând însă ceea ce era. Fiindcă era de oameni iubitor.¹⁰⁹⁶” (Sf. Maxim Mărturisitorul, *Epistole*, Partea întâi, ep. 19, în PSB, vol. 81, pp. 153-154)

Nașterea din Fecioară

„Dumnezeul nostru Iisus a fost zămislit de Maria, după rânduiala lui Dumnezeu, din sămânța lui David (In. 7, 42; Rom. 1, 3; 2 Tim. 2, 8) și din Duhul Sfânt.” (Sf. Ignatie Teoforul, *Epistole*, Către Efeseni, cap. 18, 2, în PSB, vol. 1, p. 196)

„Celsus nu știe ce însemnătate avea nașterea feciorelnică și curată, fără de nici o stricăciune, a acelu trup care avea să slujească la mântuirea oamenilor. Celsus crede că firea dumnezeiască a fost coborâtă în întinare și zice că a fost pângărită când a intrat în trup de femeie, până să i se croiască un trup propriu, sau atunci când firea dumnezeiască a luat asupra-și un trup. Celsus se aseamănă cu cei ce cred că razele soarelui se întinează în noroiul și în corpurile puturoase prin care trec, și nu rămân curate dacă le întâlnesc.” (Origen, *Contra lui Celsus*, Cartea a VI-a, cap. 77, în PSB, vol. 9, p. 434)

„Pricina hotărârii de a coborî stă – așa cum cu mult înainte o și spusese proorocii – în purtarea de grijă față de toate; la urma urmei este firesc ca un creator să se îngrijească de creația lui. Dar, de vreme ce urma ca El să ia înfățișarea trupească și creată și să zăbovească un timp pe pământ (așa cum o cereau lucrurile), și-a rânduit o naștere zămislită fără căsnicie, adică în afara împreunării nuptiale: o naștere dintr-o fecioară sfântă (fiind Maica Domnului fecioară). Așa și-a făcut ființa aceasta dumnezeiască intrarea în timp; așa a devenit vizibilă esența cea spirituală; așa a putut lumina cea netrupească să devină trup.” (“Cuvântarea lui Constantin cel Mare către

1095. Tâlcuirea Pr. D. Stăniloae: Cuvântul prin care toate s-au făcut, făcându-Se om fără să Se schimbe. Își arată chiar în chenoză belșugul Său de putere. A Se putea coborî, arătând mărimea puterii Sale, e tot un semn de putere. El S-a făcut om pentru noi pe urmă, nu pentru că avea nevoie de noi. În acest caz ar fi trebuit să fie om din veci. S-a făcut om făcut om pentru noi pe urmă, nu pentru că avea nevoie de noi. Deci S-a făcut om din iubire. El S-a micșorat (a nu pentru nevoia Lui, ci a noastră. El a putut exista și fără a Se face om. Deci S-a făcut om din iubire. El S-a micșorat (a acceptat chenoză) din iubire. Aceasta este o altă formă a înălțimii Lui spirituale. El Se micșorează pentru cei mici, ca ei să poată suporta apropierea Lui, ca să simtă iubirea Lui, deci și ca să se poată înălța prin ea. Chenoză e o relație benevolă a lui Dumnezeu cu cei mai mici decât El, care, fiind creați într-o altă formă de existență, nu pot fi ca El prin fire, dar pot fi înălțați la nesfârșit în El. Chenoză e o micșorare a lui Dumnezeu în cadrul mării Lui. E forma iubitoare față de cei mici a mării Lui. Ea arată libertatea lui Dumnezeu în formele mării Sale. Și aceasta se vede în faptul că, făcându-Se om, n-a încetat să fie Dumnezeu. (n. 304, p. 145).

1096. Tâlcuirea Pr. D. Stăniloae: Cum S-ar fi arătat de oameni iubitor, dacă ar fi topit umanitatea pe care a asumat-o, sau n-ar fi rămas ca Dumnezeu izvorul vieții nemuritoare pentru aceasta? În panteismul monofizit nu poate exista iubire reală de oameni. Valorile cele cu adevărat mângâietoare ale umanității nu pot exista decât în relația dintre un Dumnezeu personal și omul ca persoană. Panteismul face iluzorii toate valorile care-l însufleșesc pe om și dau sens existenței. Prin această expunere Sf. Maxim afirmă deplinătatea firii omenești, contrar hotărârii lui Serghie pe care pare s-o aprobe în rândurile dinainte. (n. 320, p. 154).

adunarea Sfinților", în Eusebiu de Cezareea, *Viața lui Constantin cel Mare*, Cartea a V-a, 11.9, în PSB, vol. 14, p. 268)

„Nașterea Lui, însă, e superioară nașterii noastre, pentru că s-a născut fără căsătorie. Nașterea este o naștere omenească, îi spune îngerul Fecioarei, pentru că ai să ai în pânțele; dar nașterea aceasta este mai cinstită decât o naștere omenească, pentru că se face fără împreunare. Îți spun asta ca să cunoști în ce se aseamănă și în ce se deosebește nașterea ta de celelalte nașteri.

Uită-te cu câtă înțelepciune au fost făcute toate! Superioritatea nașterii Fecioarei n-a dus la pierderea asemănării și înruderii cu celelalte nașteri, dar nici asemănarea n-a pus în umbră superioritatea, ci prin fapte s-a arătat și una și alta. Pe de o parte, se aseamănă întru totul cu nașterea noastră, iar pe de altă parte, se deosebește întru totul.” (Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilia la Facere*, Omilia XLIX, II, în PSB, vol. 22, p. 170)

„Nu merge (...) mai departe cu iscoditul! Nu căuta mai mult decât spun cuvintele evanghelistului! Nu te întreba: cum a lucrat Duhul Cel Sfânt această zămislire din Fecioară? Dacă nu ne putem explica chipul în care se plăsmuiește copilul când se naște în chip firesc, cum putem să ne explicăm, oare, o naștere săvârșită prin minunea Sfântului Duh? Ca să nu mai hărțuiești pe evanghelist, ca să nu te mai necăjești punând mereu aceste întrebări, scapă de orice nedumerire spunând: Dumnezeu a făcut minunea! Chiar evanghelistul spune așa: *Nu știu nimic mai mult; atât știu, că ceea ce s-a făcut, s-a făcut de la Duhul Sfânt.*

Să se rușineze dar cei care caută să pătrundă cu mintea lor nașterea cea de sus a Fiului! Dacă nimeni nu poate explica nașterea aceasta în timp din Fecioară, naștere cu nenumărați martori, prezisă cu atâția ani înainte, văzută și pipăită, cât de mare trebuie să fie nebunia acelor care iscodesc și încearcă să pătrundă cu mintea nașterea cea nespūsă a Fiului din Tatăl? Nici arhanghelul Gavriil, nici Matei n-au putut să spună ceva mai mult, ci atât doar că S-a născut de la Duhul Sfânt; dar cum de la Duhul și în ce chip, nici unul din ei nu ne-a explicat. Nici nu era cu putință.” (Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilia la Matei*, Omilia IV, III, în PSB, vol. 23, p. 50)

„Se cădea să fie netulburat pânțele acela în care a pășit Creatorul universului! Se cădea să fie lipsit de orice frământare sufletească sufletul care a fost învrednicit să slujească unor taine atât de mari! Aceasta este pricina pentru care îngerul o vestește pe Fecioară înainte de zămislire, iar pe Iosif, atunci când avea să nască.” (Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilia la Matei*, Omilia IV, V, în PSB, vol. 23, p. 54)

„Apoi magii nu numai că I s-au închinat, ci, deschizând vistieriile lor, I-au adus daruri; și daruri nu ca unui om, ci ca unui Dumnezeu. Că tămâia și smirna sunt simboluri ale lui Dumnezeu. Ce i-a făcut, dar, pe magi să se închine Lui?
– Acea ce i-a făcut să plece din țara lor și să facă un drum atât de lung, anume: steaua și lumina pusă de Dumnezeu în sufletul lor; ele i-au călăuzit treptat spre o cunoaștere mai desăvârșită a lucrurilor. De n-ar fi fost asta, nici nu I-ar fi arătat Pruncului o cinste atât de mare, când toate cele din jurul Lui erau sărăcicioase. Nimic din cele văzute de ei nu era strălucitor și mare, ci o iesle, o colibă și o Mamă săracă, ca să vezi descoperită filozofia magilor, ca să cunoști că n-au venit la El ca la Dumnezeu și binefăcător. De aceea nu i-a smintit nimic din cele văzute, ci I s-au închinat și I-au adus daruri, lipsite de toată greutatea legii iudaice; că nu I-au jertfit oi și viței, ci daruri care erau aproape de filozofia Bisericii

noastre, adică: credință, ascultare și dragoste.” (Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilia la Matei*, Omilia VIII, I, în PSB, vol. 23, p. 101)

„Căci din toate miliardele de oameni de până acum și până ce va continua să curgă, prin naștere, firea celor ce vor veni, numai Acesta a venit în viața aceasta printr-un nou fel de naștere. Iar El nu a coborât firea ca să se nască, ci i-a slujit (...). Căci venind în viață prin trup și sânge, El singur S-a născut din curăția feciorească. Zămislirea Lui a fost fără însoțire, iar nașterea, fără întinâciune și fără durere. Cămară de nuntă i-a fost puterea Celui preainalt, care a umbrat ca un nor fecioria; torța de nuntă, lumina Sfântului Duh; patul, nepățimirea; și nunta, nesticăciunea. Deci bine este numit Cel ce S-a născut din aceasta *ales din zeci de mii* (...), ceea ce înseamnă că nu e din patul durerii. Căci numai nașterea Lui nu e nașterea întru durere nu se pot întâlni la una și aceeași¹⁰⁹⁷. Ci, precum ni s-a dat Fiu fără Tată, așa ni s-a născut și prunc fără naștere și durere. Căci precum n-a cunoscut Fecioara cum a luat ființă în trupul ei trupul purtător de Dumnezeu, așa n-a simțit nașterea. Încă proorocul a mărturisit nașterea fără dureri. Căci zice Isaia: *Înainte de a veni durerile nașterii, a scăpat și a născut fecior* (Is. 66, 7). De aceea a fost deosebit și străin în ieșit la lumină prin dureri¹⁰⁹⁸.

Și aceasta se petrece, printr-o urmare firească, într-un chip cu totul convenit. Căci odată ce aceea care a introdus prin păcat moartea în fire a fost osândită să nască în întristări și dureri, trebuia desigur ca Maica Vieții să înceapă purtarea pruncului din bucurie, și să ducă la capăt nașterea prin bucurie¹⁰⁹⁹. Căci zice arhanghelul către ea: *Bucură-te cea cu dar hărăzită* (Lc. 1, 28), alungând prin cuvânt întristarea cea întâipărită la începutul nașterii.” (Sf. Grigorie de Nyssa, *Tâlcuire amănunțită la Cântarea Cântărilor*, Omilia XIII, în PSB, vol. 29, pp. 293-294)

„Omul se naște din împreunare firească între bărbat și femeie, iar după moarte trece în stricăciune. Dacă aceleași lucruri le-ar spune învățătura noastră și despre Hristos, atunci ai avea tot dreptul să refuzi a socoti drept Dumnezeu pe Acela pe Care mărturia noastră Îl așază în rândul firii. Dacă însă, dimpotrivă, auzi că și El s-a născut, dar atât felul cum a fost zămislit, cât și modul cum S-a născut trec dincolo de rânduiele obișnuite în natură și de părtășia cu ea – ambele fiind cu totul străine de schimbările care duc la stricăciune – în acest caz necredința ta va trebui în mod logic și consecvent să facă loc credinței, afirmând că El n-a fost un om de genul celorlalți oameni care se nasc în chip firesc.

1097. Tâlcuirea Pr. D. Stăniloae: Unde se zămislește întru feciorie, deci fără împreunarea între bărbat și femeie, care strică fecioria, nu e nici nașterea întru durere. Precum zămislirea se face sub puterea Duhului, care copleşte carnea și însoțită legea firii, așa și nașterea se face prin aceeași putere a Duhului, care copleşte legea firii potrivit căreia nașterea e însoțită de durere. Dacă însuși duhul din noi poate coplesi până la un grad, prin întărirea dată de el, anumite procese și simțiri ale trupului, cu atât mai mult o poate face aceasta Duhul dumnezeiesc cel atotputernic, Care întărește și duhul nostru, ridicându-l peste nivelul cel mai înalt al celor ce-i sunt lui cu puțință. Duhul dumnezeiesc de-viață-făcător a putut actualiza în sămânța femeii virtualitatea bărbătească din ea, dat fiind că femeia poartă în ea virtualitatea bărbatului și bărbatul, pe a femeii, fapt care se arată într-un alt fel și în apariția Evei din Adam, la început. (n. 268, p. 294).

1098. Tâlcuirea Pr. D. Stăniloae: Iisus, neprovenind din plăcere, a învins cu tărie durerea, în trupul Lui nu s-a imprimat pornirea spre plăcere, de aceea, suportând durerea fără a alerga în brațele plăcerii, a învins cu tărie durerea. Trupul e supus tendinței spre plăcere și e biruit de durere pentru că acestea sunt ca niște spasme ale cărnii în care s-a dezvoltat o sensibilitate exagerată, prin faptul că s-a slăbit puterea duhului (sufletului) asupra lui, în urma ieșirii din legătura strânsă cu Duhul dumnezeiesc. (n. 269, p. 294).

1099. Tâlcuirea Pr. D. Stăniloae: Dacă Eva, prin păcatul ruperii de Dumnezeu și a slăbirii duhului ei, a pricinuit întărirea senzațiilor trupesti în fire, deci tendința spre plăcere și frica de durerea sporită ce se naște din plăcere, era firesc ca Maria, care n-a căutat plăcerea împreunării cu bărbatul, ci a întărit în ea bucuria spirituală a unirii cu Dumnezeu, să fie ferită și de durere în nașterea ca om a Fiului Dumnezeiesc. (n. 270, p.294).

Or, dacă nu crezi că dacă a fost un astfel de om, atunci trebuie în mod necesar să crezi că era Dumnezeu. Cel ce a istorisit nașterea lui Hristos, acela a adăugat și faptul că nașterea Lui s-a făcut dintr-o fecioară (Mt. 1, 16, 23)." (Sf. Grigorie de Nyssa, *Marele cuvânt catehetic sau despre învățământul religios*, cap. 13, în PSB, vol. 30, pp. 308-309)

„Dar din Sfânta fecioară s-a născut trupul dumnezeiesc, plăsmuit negrăit în Sfânta Fecioară, neținând seama de legile firii. Căci n-a avut lipsă de o aducere în ființă prin sămânță întâiul născut dintre sfinți, începătura celor ce au primit nașterea a doua din Dumnezeu prin Duhul, despre care s-a spus limpede: *Care nu din sânge, nici din voia trupului, ci din Dumnezeu s-au născut* (In. 1, 13). Deci a scăpat de osânda legii Sfânta Fecioară, nefiind însământată nicidecum, ci zămislind Pruncul dumnezeiesc prin lucrarea Sfântului Duh¹¹⁰⁰." (Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinare în duh și adevăr*, Cartea a XV-a, în PSB, vol. 38, pp. 539-540)

„(...) Să înțelegi și cele despre hainele Lui. Ele s-au împărțit în patru părți, dar cămașa a rămas nesfâșiată. Și nu se va greși cu nimic, adăugându-se că, dacă cineva a luat cămașa țesută de sus ca un întreg nesfâșiat, în înțelesul ei mai înalt se indică Sfântul Trup al lui Hristos, pentru alcătuirea lui unitară, fără unirea și contribuția bărbatului și femeii, fiind țesut în forma convenită prin lucrarea și puterea de sus a Duhului¹¹⁰¹. Aceste explicații nu aduc nici o pagubă credinței, ci descoperă înțelesul cel de folos, care nu trebuie respins, ci mai degrabă primit ca fiind cea mai bună descoperire a minții." (Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, Cartea a XII-a, Introducere, în PSB, vol. 41, p. 1124)

„(...) Luând El trupul din Neprihănită fecioară ca dintr-un pământ nespurcat, iar de la Sine sădind viața, pe care Scriptura o socotește suflet mintal și chip al lui Dumnezeu, a făcut omenitatea Sa, sau S-a făcut pe Sine însuși de bunăvoie om pentru noi în chip neschimbat, prin primirea trupului însuflețit mintal și rațional, ca Atotputer-nicul¹¹⁰²." (Sf. Maxim Mărturisitorul, *Ambigua*, Partea a II-a, 111, în PSB, vol. 80, pp. 277-278)

„Deodată cu zămislirea, care nu trebuie cugetată nici o clipă ca anterioară, Domnul a primit și Duhul de-viață-făcător, adică insuflarea ce ține de omenitatea Lui, sau sufletul mintal, împreună cu trupul cel din Neprihănită Fecioară, și nu după zămislire¹¹⁰³." (Sf. Maxim Mărturisitorul, *Ambigua*, Partea a II-a, 111, în PSB, vol. 80, p. 278)

1100. Tâlcuirea Pr. D. Stăniloae: Nașterea Domnului nu din legea sângelui, ci din puterea Duhului care copleşte legea sângelui, o vede Sf. Chiril ca temelie a nașterii noastre celei de-a doua de la Sfântul Duh, naștere de care avem nevoie pentru viața noastră cea nouă. Dacă Fiul lui Dumnezeu nu S-ar fi născut de la Sfântul Duh, naștere de care avem această nouă naștere a oamenilor prin nașterea Lui. Din Cel născut fără de sămânță, prin Duhul Sfânt, lucrează Duhul Sfânt ca să ne naștem și noi a doua oară nu din sânge, ci din Duhul Sfânt. (n. 586, p. 540).

1101. Tâlcuirea Pr. D. Stăniloae: E o remarcabilă înțelegere a cămășii necusute din părți a lui Hristos, ci țesută ca un întreg, de sus, ca o reprezentare a trupului Său, care nu s-a urzit din contribuția bărbatului și femeii, ci a ieșit ca om întreg, de sus, prin lucrarea Sfântului Duh. (n. 2127, p. 1124).

1102. Tâlcuirea Pr. D. Stăniloae: Domnul Iisus Hristos Se constituie ca om pe de o parte după oarecare asemănare cu Adam, deși e și născut după o oarecare asemănare cu noi, pe de alta, e făcut altfel decât Adam și altfel decât noi. El a adus neîntinarea într-un trup luat din trup omenesc ca al nostru, care a fost sălaş corespunzător pentru sufletul Lui neîntinat creat prin insuflare dumnezeiască. (n. 348, p. 278).

1103. Tâlcuirea Pr. D. Stăniloae: Sfântul Maxim ține să facă evident că nici la Domnul, nici la ceilalți oameni nu se admite o separare în aducerea la existență a sufletului și a trupului. Numai prin cugetare se poate distinge între aducerea la existență a sufletului prin insuflare de către Dumnezeu și a trupului, din alt trup, în cazul lui Hristos, și din alte trupuri, în cazul nostru, sau din pământ, în cazul lui Adam. Sunt două acte concomitente, indisolubil legate între ele, sau o pereche

„Săvârșind taina cu adevărat atotnouă, pentru care și prin care au fost acelea, luând trupul prin mijlocirea sufletului mintal, a înnoit firea în ce privește modul, dar nu rațiunea, și născându-Se fără stricăciune cu adevărat, zămislindu-Se negrăit fără de sămânță trup de la însăși zămislirea cea negrăită¹¹⁰⁴.” (Sf. Maxim Mărturisitorul, *Ambigua*, Partea a II-a, 114, în PSB, vol. 80, p. 293)

„(Umanul din Mântuitorul – n.a.) a fost luat din ființa noastră prin asumarea negrăită din sângele Prea Sfintei și Neprihănitei Născătoare de Dumnezeu, cu care unindu-Se Cuvântul lui Dumnezeu ca o sămânță, S-a făcut trup, neieșind din faptul păcat.” (Sf. Maxim Mărturisitorul, *Epistole*, Partea a II-a, Către Prea Cuviosul presbiter Gheorghe, 3, în PSB, vol. 81, p. 209)

de acte neseperate având ca rezultat persoana umană, ca unitate desăvârșită. Sfântul Maxim a ținut să dea aceste două explicații pentru că unii considerau că în vorbirea sfântului Grigorie s-ar indica o a patra naștere, care ar putea implica o pre-existență a sufletului.

Sfântul Maxim, deși distinge actul dumnezeiesc, prin care aduce sufletul la existență, de actul nașterii trupului din existența reală o persoană umană conformă unei rațiuni unitare a ei în Dumnezeu. De aceea credem că putem merge mai departe în accentuarea unității duale a actului prin care e adusă la existență o persoană omenească. O face de altfel aceasta tate organizată, inarticulată chiar de la începutul formării într-o cunoștință sau într-un suflet conștient (rezultatele științei au dovedit că însăși materia e o raționalitate plasticizată). Actul de zămislire a omului nou nu e numai zămislirea unui trup de către două trupuri de sex contrar, ci actul de zămislire a unui trup insuflat cu suflet rațional, deci a unei persoane umane integrale. N-am spune că prin aceasta ne declarăm aderenții traducianismului, după care sufletul vine din sufletul părinților, respingând creaționismul. E în actul de zămislire a unui om nou o misterioasă împreună-lucrare a lui Dumnezeu și a părinților și poate și o implicare, în parte, a sufletelor urmașilor (sau a rațiunilor lor) în cele ale înaintașilor, care ar corespunde unei implicări a rațiunilor lor în rațiunea generală a speciei umane, în Rațiunea supremă, actualizându-se ca persoane concrete prin colaborarea între părinți și Dumnezeu. Simțualitatea excesivă care s-a introdus în actul zămislirii noului om nu a făcut pe Dumnezeu să-și retragă colaborarea la această zămislire, căci în acest caz ea nu s-ar produce.

Aceasta ne dă puțină să admitem că în eventualitatea necăderii lui Adam și a Evei în păcat, zămislirea copiilor s-ar fi produs nu în afara unirii lor truștești, ci printr-o covârșire a senzualității truștești de o sensibilitate a dragostei spirituale sau de înfrânarea ei prin rațiunea sau prin mintea părinților (prin spiritul lor) trăitoare într-o accentuată întuire a lui Dumnezeu și a gustării bunătăților spirituale aflate în El. Pentru că după căderea în păcat zămislirea unui nou om nu se putea înfăptui decât în condiția excesivei sensibilități carnale, Dumnezeu Cuvântul și-a zămislit trupul prin evitarea unirii între două trupuri, ceea ce a asociat zămislirea Lui cu o trăire spirituală curată a Fecioarei, produsă de lucrarea covârșitoare a Duhului Sfânt. Dumnezeu-Cuvântul, Rațiunea supremă, a întărit rațiunea Fecioarei ca să frâneze sensibilitatea ei truștească și a deschis mintea (spiritul) ei pentru sesizarea prezenței și lucrării lui Dumnezeu, întărind și rațiunea umanității pe care și-o forma Fiul lui Dumnezeu. Aceasta a apropiat de facerea lui Adam zămislirea Lui ca om, care s-a produs printr-o formare a unui trup fără mijlocirea altui sau altor trupuri, dar a unui trup care se forma de la început ca un trup insuflat cu un suflet rațional, unit cu Dumnezeu prin harul Duhului Sfânt. Căci dacă rămânem la ideea Părinților despre concomitența creării sufletului și trupului, nu trebuie să se admită o distanță între crearea trupului și a sufletului înzeștrăit cu un anumit har dumnezeiesc.

Distanța dintre crearea trupului și a sufletului e afirmată la facerea fiecărui om, pentru a distinge prin gândire între ceea ce are omul din materie și ceea ce dă Dumnezeu în mod direct (insuflarea sufletului unit cu un anumit har). Omul a fost creat ca un întreg. Trupul lui are de la început în el suflet și un anumit har, prin care e deschis unui alt orizont, mai precis, comuniunii cu Dumnezeu, nefiind închis în natură ca animalul. Insuflarea chipului dumnezeiesc în Adam reprezintă această deschidere a omului spre Dumnezeu prin suflet și o anumită legătură cu Dumnezeu, prin rațiunea care tinde la o cunoaștere infinită, până la totul absolut, și prin virtuți, până la binele la fel de infinit al comuniunii cu Dumnezeu.

Nașterea de după cădere, în care sensibilitatea trupurilor ce se unesc s-a accentuat puternic, a covârșit mult deschiderea oamenilor născători și născuți spre orizontul spiritual, închizând în mare măsură venirea la existență a urmașilor în procesul oamenilor născători și născuți spre orizontul spiritual, închizând în mare măsură venirea la existență a urmașilor în procesul unor legi ale naturii, în care actul lui Dumnezeu părea acoperit. Dar nu a putut fi cu totul acoperit. Omul continuă a se naște nu numai cu trup, ci și cu suflet și într-o anumită legătură cu Dumnezeu, deci deschis spre orizontul spiritual infinit. În zămislirea și nașterea lui Hristos legea naturii e dezlegată sau deschisă iarăși în mod mai direct actului creator al lui Dumnezeu. Dar contribuția naturii umane nu e eliminată total. La ceilalți oameni care se alipesc lui Hristos, actul lui Dumnezeu, prin care omul e ajutat ca să se deschidă liber planului dumnezeiesc sau comuniunii cu Dumnezeu în mod deplin, se înfăptuiește în botez, căruia S-a supus și Hristos, născut cu unele strămtorări ale trupului ca om. (n. 350, pp. 278-280).

1104. Tălcuirea Pr. D. Stăniloae: Toate faptele din Vechiul Testament prin care Dumnezeu S-a manifestat intervenind în natură printr-un mod mai presus de modurile ce decurgeau din posibilitățile ei naturale, tăind sau deschizând astfel o cale nouă pentru creație, fără să o știrbească, spre a o conduce la împlinirea adevărată, au culminat în întruparea Fiului lui Dumnezeu conform acestui mod nou. Precum acele acte antecedente întrupării au arătat posibilitatea firii și a lui Dumnezeu pentru actul culminant al acestui mod, tot așa acest act culminant a pus începutul pentru învierea printr-un astfel de mod a întregii firii omenești și, cu ea, a întregii creații. Întruparea lui Hristos a fost deschiderea unei căi noi (καὶνοτομία) pentru întreaga creație, a căii de îndumnezeire a ei, a căii de ridicare a ei la nivelul de subiect și de mediu al energilor divine necreate. (n. 368, p. 293).

„(...) Omeneșul Lui se deosebește de al nostru nu pentru rațiunea firii, ci pentru modul nou al nașterii, fiind Același ca noi, dar nu Același după nașterea fără sămânță, deoarece nu e umanitatea simplă, ci cu adevărat a Celui ce S-a făcut om pentru noi¹¹⁰⁵. Deci și capacitatea Lui de a voi era adevărat naturală ca a noastră, dar era întipărită totodată dumnezeiește într-un chip mai presus de noi. Căci e vădit că nașterea fără de sămânță și cea prin sămânță nu taie firea (a Lui de a noastră), ci ele sunt deosebiri păstrând aceleași firi, precum și nenașterea și nașterea¹¹⁰⁶.” (Sf. Maxim Mărturisitorul, *Epistole*, Partea a II-a, Către Prea Cuviosul presbiter Gheorghe, 3, în PSB, vol. 81, p. 210)

Despre steaua care s-a arătat la nașterea Pruncului Iisus

„Haide să dezlegăm problemele puse de cuvintele Evangheliei, începând cu dezlegarea problemelor puse de steaua de la naștere. Dacă vom afla ce stea a fost, de unde a fost, dacă a fost o stea din multele stele sau alta decât celelalte, dacă a fost o stea adevărată sau numai una aparentă, atunci vom înțelege cu ușurință și pe toate celelalte.

– De unde vom căpăta răspuns la aceste întrebări?

– Chiar din cele scrise în Evanghelie. Că n-a fost una din stelele cele multe, dar, mai bine spus, după părerea mea, n-a fost nici stea, ci o putere nevăzută, care a luat chip de stea, se vede în primul loc din mersul ei. Nu este, nu este vreo stea care să meargă pe cer cum a mers steaua aceasta; noi vedem că și soarele și luna și toate celelalte stele merg de la răsărit la apus; steaua aceasta, însă, mergea de la miază-noapte la miazăzi, că așa se află Palestina față de Persia. În al doilea loc, și din timpul în care s-a arătat putem vedea că steaua aceasta n-a fost una din multele stele. Nu se vedea noaptea, ci ziua în amiaza mare pe când strălucea soarele; putere pe care n-o au nici stelele, nici luna; că luna depășește în strălucire pe toate celelalte stele, dar când se ivesc razele soarelui, se ascunde îndată și dispăre. Steaua aceasta, însă, prin mărirea strălucirii sale, a biruit și razele soarelui; strălucea mai tare decât ele; lumina mai puternic, deși era atâta lumină.

În al treilea rând, se vede că nu era una din celelalte stele, pentru că apăsese și apoi iarăși dispărea. Pe drumul până în Palestina steaua se arăta conducând pe magi; când au ajuns în Ierusalim s-a ascuns; apoi iarăși, când magii au părăsit pe Irod,

¹¹⁰⁵. Tălcuirea Pr. D. Stăniloae: Sfântul Maxim deosebește între rațiunea celor create și mai ales a naturii umane și modul de folosire a ei de către om, care poate fi foarte variată, dar fără să iasă din rațiunea lor. În aceasta se arată că Dumnezeu a făcut toate după rațiune sau cu o structură statomică, dar a lăsat loc libertății umane în folosirea acestei rațiuni. Astfel, firea omenească și lumea întreagă are un caracter flexibil, fiind făcută pentru creșterea spirituală a omului și pentru manifestarea atenției dintre oameni în utilizarea lor. De ce n-am spune atunci că omul și lumea nu sunt opera unui Creator liber și El, Care urmărește creșterea omului în raporturile dintre el și semenii săi și cu cosmosul și cu Sine însuși? Dar pe lângă modurile care stau în puterea omului de a le folosi liber, s-a arătat și un mod care nu depinde de om, ci și l-a rezervat Dumnezeu. E modul nașterii fără de sămânță a Fiului lui Dumnezeu ca om și dintr-o fecioară deschisă spiritual total lui Dumnezeu, mai tare și ea într-un anumit grad decât legile firii. Aci umanitatea nu s-a mai format conform legii generale întărite după căderea în păcat, ci într-un mod mai presus de ea. Căci în acest caz Dumnezeu însuși S-a făcut om și El nu Se putea supune modului nașterii ca om prin sămânță bărbătească, adică legii înstăpânite în fire. Cum s-ar fi arătat în acest caz că omul ce s-a născut acum e totodată Dumnezeu, stăpânul legilor? Aci se arată o supremă libertate față de legi. Totuși Cel ce Se naște e în același timp și om adevărat, format din sângele umanității existente, pentru a putea folosi cu libertate supremă legile căroră e supus omul prin slăbiciunile sale și căroră în parte e supus și El, pe de o parte, supunându-Se lor, pe de alta, biruindu-le. Această libertate supremă își are originea în libertatea față de legi, manifestată în conceperea Sa. Fără Hristos, umanitatea ar fi rămas închisă în legile lumii, cu toată relativa libertate a ei față de ele, în care se arată că e făcută pentru biruirea lor deplină. (n. 447, p. 210).

¹¹⁰⁶. Tălcuirea Pr. D. Stăniloae: Precum în Dumnezeu nenașterea Tatălui și nașterea Fiului nu taie firea comună, ci Ei aparțin aceleași firi, așa și nașterea din sămânță a noastră și cea fără sămânță a Fiului, ca om, nu taie firea omenească a Lui de a noastră. (n. 448, p. 210).

după ce-i spusese pricina pentru care veniseră și au plecat, steaua iar s-a arătat; și acest lucru nu poate fi mișcarea firească a unei stele, ci a unei puteri înzestrate cu o rațiune deosebită. Nici nu avea un drum propriu; mergea când magii trebuiau să meargă; când stăteau ei, stătea și ea; slujea tuturor celor de trebuință. (Ieș. 13, 21-22). Era ca stâlpul cel de nor din pustie: oprea și scula tabăra iudeilor atunci când trebuia. În al patrulea rând, se vede bine că nu era o stea precum celelalte din chipul în care a arătat locul unde s-a născut Pruncul. Că n-a arătat locul rămânând sus pe cer – de altfel nici nu putea să le arate locul de rămăne sus –, ci l-a arătat pogorându-se jos. Știți doar că locul era atât de mic cât putea încăpea o colibă, dar mai bine spus, cât putea încăpea trupul unui prunc; iar o stea obișnuită nu putea să arate un astfel de loc pentru că o stea stă la o înălțime foarte mare și nu poate să arate un loc atât de mic, nici să-l facă cunoscut celor care vor să-l găsească. De lucrul acesta poți să te încredințezi uitându-te la lună; deși este cu mult mai mare decât stelele, totuși pare că este aproape de toți locuitorii lumii răspândiți pe o întindere atât de mare de pământ. Spune-mi, te rog, cum ar fi putut steaua să arate locul așa de îngust al ieslei și al colibeii de n-ar fi părăsit înălțimea aceea, de nu s-ar fi pogorât jos și n-ar fi stat chiar deasupra capului Pruncului? Acest lucru îl lasă evanghelistul să se înțeleagă când spune: *Și iată steaua mergea înaintea lor, până a venit și a stat deasupra unde era Pruncul* (Mt. 2, 9).

Iată, dar, câte pricini ne arată că steaua aceasta nu era una din multele stele ale cerului și că ea nu s-a arătat potrivit legilor care guvernează creația văzută.

Aș putea fi întrebat:

Dar pentru care pricină s-a arătat steaua?

– Ca să mustre nesimțirea iudeilor și să le ia orice cuvânt de apărare pentru nerecunoștința lor.” (Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilia la Matei*, Omilia VI, II în PSB, vol. 23, pp. 78-79)

„– Dar pentru ce Dumnezeu, mi s-ar putea spune, i-a adus pe magi prin arătarea stelei?

– Și ce-ar fi trebuit să facă? Să le trimită profeți? Magii n-ar fi primit mărturia profeților! Să le trimită glas din cer? Nu l-ar fi luat în seamă! Să le fi trimis înger? Dar și pe acesta l-ar fi trecut cu vederea! De aceea Dumnezeu lasă la o parte toate aceste mărturii și, făcând mare pogorământ, îi cheamă pe o cale obișnuită: le arată o stea mare și deosebită de celelalte stele, ca să-i minuneze și prin mărimea și prin frumusețea înfățișării ei, dar și prin felul mersului ei. Pavel a făcut la fel: elinilor le vorbește pornind de la altarul de pe Aeropag, (Fapte 17, 22-31) aducând ca mărturie pe poeții lor; iar iudeilor, care trăiau după lege, le vorbește pornind de la tăierea împrejur și de la jertfe. Pentru că fiecare om iubește acelea cu care este obișnuit, de aceea atât Dumnezeu, cât și oamenii trimiși de El pentru mântuirea lumii se folosesc de ideile și de faptele cu care lumea era obișnuită. (...) Așa a făcut și cu magii; a vrut să-i cheme prin arătarea unei stele, ca să-i înalțe cu mintea mai sus de propria lor gândire. Pentru că, după ce i-a condus și i-a călăuzit și după ce i-a adus lângă iesle, nu le mai vorbește prin stea, ci prin înger. Așa au ajuns cu încetul mai buni.” (Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilia la Matei*, Omilia VI, III în PSB, vol. 23, pp. 80-81)

„Când steaua a ajuns deasupra Pruncului, steaua s-a oprit. Iar ca o stea, când să se ascundă, când să se arate și în sfârșit să se oprească după ce iar s-a arătat, înseamnă că era o stea cu o putere mai mare decât a unei stele obișnuite. Asta a întărit și mai mult credința magilor. De aceea s-au și bucurat. S-au bucurat că au găsit ce căutau;

s-au bucurat că au ajuns vestitorii adevărului; s-au bucurat că n-au făcut în zadar atâta cale. Atât de mare le era dorul de Hristos! Și venind steaua s-a oprit chiar deasupra capului Pruncului, arătând că dumnezeiesc este Pruncul. Oprindu-se, steaua i-a făcut să se închine Pruncului, nu ca niște simpli barbari, ci ca unii din cei mai înțelepți dintre barbari. Vezi ce rost mare a avut steaua? În afară de profeție și de interpretarea arhierilor și cărturarilor magii au dat atenție și stelei.” (Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilia la Matei*, Omilia VII, IV în PSB, vol. 23, p. 95)

Unirea celor două firi în Hristos

„Pe cât vedem în Hristos unele trăsături omenești care par că nu s-ar deosebi deloc de fragilitatea obișnuită a muritorilor, pe atâta întâlnim și trăsături atât de dumnezeiești care nu se potrivesc nimănui altcuiva decât firii celei primare și nedegruate a dumnezeirii. Aici judecata mărginită a omului șovăie și, cuprinsă de mirare, nu mai știe încotro să se incline, ce să aleagă, încotro să se întoarcă. Dacă într-o clipă îl socoate cineva Dumnezeu, în cealaltă îl vede supus morții; dacă-L socotește om, mâine zărește în El pe biruitorul împărăției morților, de unde Se întoarce cu pradă.” (Origen, *Despre principii*, Cartea a II-a, II, 6, în PSB, vol. 8, pp. 142-143)

„De la El a început să se întrepătrundă firea dumnezeiască și cea omenească, pentru ca aceasta din urmă să se îndumnezeiască prin comuniunea cu ceea ce este divin și nu numai în Iisus, ci și în toți care duc, în credință, viața propovăduită de Iisus, care îndreaptă spre iubirea de Dumnezeu și spre comuniunea cu El pe tot omul care își duce viața după îndemnul lui Iisus (Gal. 5, 17).” (Origen, *Contra lui Celsus*, Cartea a III-a, cap. 28, în PSB, vol. 9, p. 189)

„Trupul Său muritor și sufletul omenesc, care se află în El, s-au ridicat la cea mai mare vrednicie, nu numai prin împreunarea lor, ci și prin unirea și legătura cu El, împărtășindu-se din dumnezeirea Lui.” (Origen, *Contra lui Celsus*, Cartea a III-a, cap. 41, în PSB, vol. 9, p. 198)

„(...) N-avea nici să decadă din ce fusese El mai înainte și să se lepede de dumnezeirea Sa. Fiindcă dacă nici măcar razelor soarelui nu li se întâmplă nimic – deși ele răzbat până-n tot locul și se aștern în drumul lor, printre altele, și peste necurăția mortăciunilor – ei bine cu atât mai puțin ar putea pătimi netrupeasca putere a Cuvântului lui Dumnezeu, în sinea ei; și cu atât mai puțin va fi fost ea afectată sau degradată din starea ei anterioară, de vreme ce legătura ei cu trupul va fi fost făcută în afara legilor trupului.” (Eusebiu de Cezareea, *Viața lui Constantin cel Mare*, Despre Sfântul Mormânt, 14.4, în PSB, vol. 14, p. 234)

„(...) Cele proprii trupului se zic ale Lui¹¹⁰⁷, fiindcă era în trup. Așa era propriu Lui a flămânzi, a înseta, a pătimi, a obosi și cele asemenea care țin de trup¹¹⁰⁸. Iar faptele proprii Cuvântului, cum e a scula morții, a face pe orbi să vadă, a vindeca pe cea care suferea de curgerea sângelui, le făcea prin trupul Său¹¹⁰⁹. Și Cuvântul purta

1107. Tâlcuirea Pr. D. Stăniloae: Cuvântul S-a făcut subiectul trupului. (n. 77, p. 359).

1108. Tâlcuirea Pr. D. Stăniloae: Trupul e al Lui, pentru că ale Lui sunt toate cele primite prin trupul asumat. Aceasta e marea taină a lui Dumnezeu și a omului: că Dumnezeu poate trăi cele ale omului și omul pe cele ale lui Dumnezeu. (n. 78, p. 359).

1109. Tâlcuirea Pr. D. Stăniloae: Aceasta e iarăși marea taină a trupului omenesc: că cele dumnezeiești se pot manifesta prin trup. (n. 79, p. 359).